

DE AVONTURIERS
Spelenderwijs ontdekken

**Protocol Bijten en ander
onaanvaardbaar gedrag**
bestemd voor alle beroepskrachten werkzaam bij De Avonturiers

DE AVONTURIERS
Spelenderwijs ontdekken

Datum: 24-06-2016
Initialen: AvC

Handelingsprotocol Bijten en ander onaanvaardbaar gedrag

Inleiding

Binnen De Avonturiers zien wij bijten als onaanvaardbaar gedrag. Vanuit het oogpunt dat een eenduidige aanpak in een dergelijke situatie belangrijk is, is dit handelingsprotocol opgesteld. De aanpak zoals in dit protocol is beschreven kan ook worden toegepast in situaties waarin (jonge) kinderen herhaaldelijk ander agressief gedrag laten zien (krabben, schoppen, haren trekken etc.)

Wij vinden het belangrijk om expliciet te vermelden dat wij ongewenste gedrag van het kind afkeuren, niet het kind zelf. Dit handelingsprotocol is gericht op zowel het afleren van het ongewenste gedrag van het kind als het aanleren van wenselijk gedrag.

Achtergrondinformatie over bijten

Hoewel bijten gedrag is wat vrij vaak voorkomt en doorgaans een fase is bij jonge kinderen is het natuurlijk zeer vervelend wanneer een kind andere kinderen bijt, zowel voor de ouder als voor de kinderen die gebeten worden. Bijten is en blijft een vorm van onaanvaardbaar gedrag en kan dan ook heftige reacties op kan roepen bij zowel kinderen, Pedagogisch Medewerkers (hierna genoemd als PM-ers) als ouders. Voor de PM-ers is bijten heel lastig te hanteren gedrag. Doorgaans gebeurt het in een fractie van een seconde en is het hiermee nauwelijks te voorkomen.

Er spelen in geval van bijtgedrag verschillende belangen namelijk:

- 1) het bijtende kind heeft ondersteuning nodig
- 2) het kind dat is gebeten moet getroost worden
- 3) de rest van de groep moet bescherming krijgen tegen het kind dat (vaak) bijt

Achterliggende behoefte van kinderen die bijten

Allereerst is het van belang te noemen dat een baby of jonge kind andere NIET bijt om iemand bewust pijn te doen; op deze jonge leeftijd kan het kind zich nog niet in de ander verplaatsen. Het bijtgedrag kan worden gezien als onvermogen om een ander iets duidelijk te maken maar wil de ander wat duidelijk maken. De reden dat kinderen (meestal peuters) andere kinderen bijten ligt vaak in het feit dat zij zich niet kunnen uitdrukken. Hieronder zijn, per leeftijdsfase, behoeften beschreven die mogelijk ten grondslag liggen aan dit onvermogen tot kunnen uiten:

- Baby's
 - De wereld wordt door baby's verkent via de mond (orale fase).
 - Het kan zijn dat baby's last hebben van hun eerste tandjes of als ze een vervelend gevoel hebben rondom hun mond. Zij 'happen' naar hun ouders of naar degene die hun verzorgd om te proberen hen dit duidelijk te maken. Dit gedrag zie je vooral bij kindje tussen 5 en 7 maanden.
- Kinderen tot ongeveer 2,5 jaar
 - Zij kunnen Bijten kan door jonge kinderen verwacht worden met knuffelen. Hoe raar dit ook klinkt, het kan dus een uiting van genegenheid. Dit gedrag zie je vooral bij kindje tussen 8 en 15 maanden.
 - Ook kan boosheid of frustratie een mogelijke oorzaak van het bijten zijn. Omdat kinderen van 1,5 jaar vaak nog niet kunnen praten proberen ze door te bijten 'gehoord' te worden.
 - "Hoor je mij? Zie je mij?" Bijten kan een vorm zijn van aandacht vragen.
 - Vanuit angst of als teken dat het te druk is om hem heen, kan een kind gaan bijten. Daarmee geeft hij een grens aan. Het kind bijt dat eigenlijk letterlijk van zich af.
 - Jonge kinderen moeten nog vaardigheden leren zoals samen te spelen of speelgoed delen. Bijten zou een uiting kunnen zijn van het nog niet weten van de juiste manieren van gedragen in deze situaties.
 - Bijten brengt een reactie te weeg bij anderen: een ander kind gaat hard huilen, de PM-er wordt boos etc. Deze reactie kan interessant worden gevonden door een kind: met bijten lokt hij dus die reactie uit.
- Kinderen ouder dan 3 jaar

DE AVONTURIERS
Spelenderwijs ontdekken

Datum: 24-06-2016
Initialen: AvC

Handelingsprotocol Bijten en ander onaanvaardbaar gedrag

- Kinderen in deze leeftijdscategorie bijten vooral wanneer zij zich bedreigd voelen. Bijvoorbeeld wanneer ze in een gevecht dreigen te verliezen, het gevoel hebben niet weg te kunnen uit een (benauwde) situatie of wanneer zij het gevoel hebben dat iemand anders hen pijn gaat doen.

Stappenplannen bijtgedrag

In geval van bijtgedrag dient gehandeld te worden naar alle belanghebbende partijen zoals eerder genoemd: het kind dat heeft gebeten, het kind dat is gebeten én de ouders. In dit handelingsprotocol zijn dan ook drie stappenplannen beschreven.

Daarnaast is belangrijk is te noemen:

- Dat een PM-er niet direct grote zorgen moet maken wanneer een kind bijt: uiteraard dient het kindje wel direct duidelijk te worden gemaakt dat het gedrag zeer ongewenst is omdat het anderen op die manier pijn doet.
- Dat kleine kinderen leren van herhaling: resultaat van de uitvoering van het stappenplan zoals omschreven in dit handelingsprotocol zal dus pas zichtbaar worden wanneer het enige tijd consequent en herhaaldelijk is uitgevoerd
- Dat er, indien er in korte tijd 3keer of meer is gebeten er ondersteuningsadvies moet worden ingeschakeld van de Pedagogisch Manager door de PM-ers van de groep.
- Dat er ten alle tijden een incidentenformulier bijten dient te worden ingevuld (zie bijlage)
- Dat bij bespreking van het incident met ouders en invullen van het incidentenformulier nooit de naam van het kindje mag worden genoemd dat heeft gebeten
- Dat de oorzaak van bijten zoals genoemd vaak is dat een kind zich niet uit kan drukken. Om de oorzaak weg te nemen is het vergroten van de woordenschat en/of het aanleren van gebaren waarmee een kind zich kan uitdrukken een belangrijke interventie die ingezet kan worden. Dit is dan ook een onderdeel dat opgenomen dient te worden in het handelingsplan dat opgesteld wordt indien het bijtgedrag hardnekkig blijkt te zijn. Deze interventie kost weliswaar veel tijd, maar levert bewezen goed resultaat op.

Stappenplan 1: Handelen naar het kind dat heeft gebeten

- Bij baby's (0 tot 1,5 jaar):
 1. Combineer je woorden en daden: Geef kort en duidelijk aan dat bijten niet mag: "Nee, Jip, niet bijten. Dat doet pijn." Tegelijkertijd handel je door het kindje wat verder van de ander af te zetten. Baby's hebben het nodig dat je steeds op dezelfde toon en met dezelfde mimiek reageert.
 2. Benoem de gevoelens die je ziet bij de baby. Kijk welke behoefte er achter zit en benoem deze.
 3. Vul het "Incidentenformulier Bijten" in voor dit kind
- Bij kinderen van 1,5 tot 4 jaar geef je in korte zinnen een confronterende ik-boodschap:
 - "Sofie, ik wil niet dat je Sem bijt. Dat doet pijn bij Sem."
 - Zet het kindje even apart (time-out), namelijk enkele minuten (niet langer dan 5 minuten) op een kinderstoel
 - Ga naar het kind toe en vertel op kindhoogte de gevoelens die je ziet bij het kind. Kijk welke behoefte van het kind achter het bijten zit en benoem deze.
 - Neem het kind serieus: hoewel je bijten niet echt kunt voorkomen, kun je het kind wel helpen om zijn emoties op een andere manier te uiten. Help het kind (peuter) om met woorden en mimiek zijn gevoelens uit te drukken.
 - Bied een alternatief: laat het kind zien hoe de behoefte op een andere manier kan worden bereikt.
 - Vul het "Incidentenformulier Bijten" in voor dit kind

DE AVONTURIERS
Spelenderwijs ontdekken

Datum: 24-06-2016
Initialen: AvC

Handelingsprotocol Bijten en ander onaanvaardbaar gedrag

Stappenplan 2: Omgaan met het kind dat gebeten is

1. Troost het kind en koel de gebeten plek met een koud washandje.
2. Wanneer het kind een wond heeft opgelopen door de beet moet deze worden uitgespoeld met kraanwater. In geval van een open wond kijk je na in de intakegegevens of het kind is ingeënt volgens schema. Zo niet, dan neem je direct contact op met de ouders over hoe te handelen, bijvoorbeeld: Is contact met de huisarts gewenst?
3. Vul een algemeen incidentenformulier in wanneer het kind een wond heeft opgelopen door de beet.

Stappenplan 3: Informeren van ouders

1. Licht het ingevulde Incidentenformulier Bijten toe aan de ouders van het kind dat heeft gebeten en laat deze hen ondertekenen
2. Licht het ingevulde algemene incidentenformulier toe aan de ouders van het kind dat is gebeten en laat deze hen ondertekenen
3. Maar bij beide kinderen een notitie in KIJK!

Eventuele vervolgstappen

1. Wanneer een kind vaak bijt (zoals eerder vermeld 3x of vaker), neemt de observatie PM-er van het kindje contact op met de Pedagogisch Manager. Deze stelt een plan van aanpak op ten minste in samenspraak met de volgPM-er KIJK! van het betreffende kind. In de eerste versie van dit plan worden opgenomen:
 - De (tijdelijke) maatregel om te handelen in spelsituaties waarbij een verhoogd risico is op uiting van het ongewenste gedrag. Te denken valt aan een 'vrije spel'-moment waarin de PM-er niet direct betrokken is (b.v. wanneer de PM-er een ander kindje aan het helpen is in de verschoonruimte). In een dergelijke situatie kan bijvoorbeeld voor worden gekozen om het kind dat bijt aan tafel te zetten met een gerichte activiteit dat hij zelfstandig uit kan voeren. Daarnaast zullen in het plan een aantal observatiemomenten worden opgenomen met als doel het proberen te achterhalen wat de achterliggende behoefte is van het bijtgedrag bij het kindje. Immers, wanneer inzicht is in deze behoefte kan ook gericht ondersteuning worden geboden door PM-ers aan het kind.
 - De afspraken die gericht zijn op het aanleren van gewenst gedrag
 - Observatie en evaluatiemomentenHet plan van aanpak wordt vervolgens besproken met de ouders van het bijtende kind.
2. Wanneer het plan van aanpak is vastgesteld met ouder(s)/ verzorger(s):
 - Het plan wordt in het groepsoverleg besproken zodat het voor alle PM-ers duidelijk is.
 - Het plan van aanpak wordt ten uitvoer gebracht waarbij evaluatiemomenten vooraf gepland worden
 - PM-ers zijn verantwoordelijk voor de uitvoer van het plan op de groep en moeten onderling met elkaar én met de ouders van het bijtende kind open blijven communiceren. De geplande evaluatiemomenten worden door de volgPM-er KIJK! van het kind in de gaten gehouden en nemen initiatief om deze in te plannen met ouders (met CC naar de Pedagogisch Manager).
 - De volgPM-er KIJK! schakelen opnieuw de Pedagogisch Manager in wanneer blijkt dat het uitvoeren van het handelingsplan niet het gewenste resultaat oplevert.

DE AVONTURIERS
Spelenderwijs ontdekken

Datum: 24-06-2016
Initialen: AvC

Handelingsprotocol Bijten en ander onaanvaardbaar gedrag

Incidentenformulier bijten

Toelichting op dit formulier:

*Dit formulier vul je in voor het kindje dat gebeten heeft.
Voor het kind dat is gebeten vul je het algemene incidentenformulier in.*

Naam kind:
 Leeftijd kind:
 Groep/dagen:
 Naam aanwezige PM-er(s):
 Datum bijtincident:
 Tijd bijtincident:

Beschrijving situatie

Waar was het kind en waar was het kind mee bezig voordat het beet/wilde bijten?

.....

Wat gebeurde er?

.....

Waren er andere kinderen bij aanwezig?

.....

Heeft het kind dit kind vaker gebeten? Ja/ Nee

Heeft het kind al vaker andere kinderen gebeten? Ja/ Nee

Zijn de kinderen die gebeten worden door dit kind van een specifieke leeftijdsgroep (bijv. baby's of juist grotere kinderen)?

.....

Gedrag

Omschrijf het gedrag d.m.v. actief luisteren en actief kijken.

.....

Wat is volgens jou de achterliggende behoefte van het bijten?

.....

Handelen

Hoe ben je met het kind dat heeft gebeten omgegaan?

.....

Hoe ben je met het kind dat is gebeten omgegaan?

.....

DE AVONTURIERS
Spelenderwijs ontdekken

Datum: 24-06-2016
Initialen: AvC

Handelingsprotocol Bijten en ander onaanvaardbaar gedrag

Plan van Aanpak

*LET OP:
Dit plan van aanpak dient voor uitvoer te worden
besproken met de ouder(s)/verzorger(s) van het desbetreffende kind*

Naam kind:
Leeftijd kind:
Groep/dagen:
Pm-er Kijk!
Datum plan:

Maatregelen in situaties met verhoogd risico

.....
.....
.....

Gemaakte afspraken bij optreden van ongewenst gedrag

.....
.....
.....

Gemaakte afspraken ter stimuleren van gewenst gedrag

.....
.....
.....

Geplande evaluatiemomenten

<i>Datum</i>	<i>Waarbij aanwezig</i>	

Datum planbespreking:

Ondertekening Ouder(s)/Verzorger(s)

Ondertekening PM-er Kijk!

Paraaf Pedagogisch Manager

DE AVONTURIERS
Spelenderwijs ontdekken

Datum: 24-06-2016
Initialen: AvC

Handelingsprotocol Bijten en ander onaanvaardbaar gedrag

Observatieschema

Toelichting:

Dit schema kan gebruikt worden voor de observatiemomenten op de groep:

Naam kind:

Leeftijd kind:

Gewenst gedrag:

Op eigen groep	Op andere groep	Op de gang	Buiten	Naar ouder kind	Naar jonger kind

Omschrijving gedrag / Eventuele opmerkingen:

--

Ongewenst gedrag:

Op eigen groep	Op andere groep	Op de gang	Buiten	Naar ouder kind +(groep..)	Naar jonger kind+ (groep..)

Omschrijving gedrag / Eventuele opmerkingen:

--